

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В УПРАВЛІННІ БЕЗПЕКОЮ ХАРЧУВАННЯ ДІТЕЙ

КОНОВАЛЕНКО А.С.

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри маркетингу

Таврійський державний агротехнологічний університет

м. Мелітополь, Україна

Забезпечення якісного, збалансованого харчування дітей та підлітків прямо впливає на розвиток дитячого організму, стан здоров'я майбутньої нації, розумову, фізичну й соціальну активність молоді та є елементом системи продовольчої безпеки держави. В Україні основним нормативним документом, що регулює діяльність виробників харчової галузі, є Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. №771 (зі змінами та доповненнями). У відповідності до даного Закону виділяють дві категорії продуктів харчування:

- безпечний харчовий продукт (харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини та є придатним для споживання);
- небезпечний харчовий продукт (харчовий продукт, що є шкідливим для здоров'я та/або непридатним для споживання) [1].

Таким чином, зазначено дві протилежні категорії, такі як «безпека» та «небезпека» харчування, а роль гаранта безпеки у сфері забезпечення населення продовольством покладена на державу та нормативні важелі регулювання. Роль ринкових інструментів полягає у забезпеченні свободи прийняття рішень суб'єктами господарювання у питаннях вибору засобів задоволення запитів ринку та отриманні економічного ефекту в межах чинного законодавства (рис. 1).

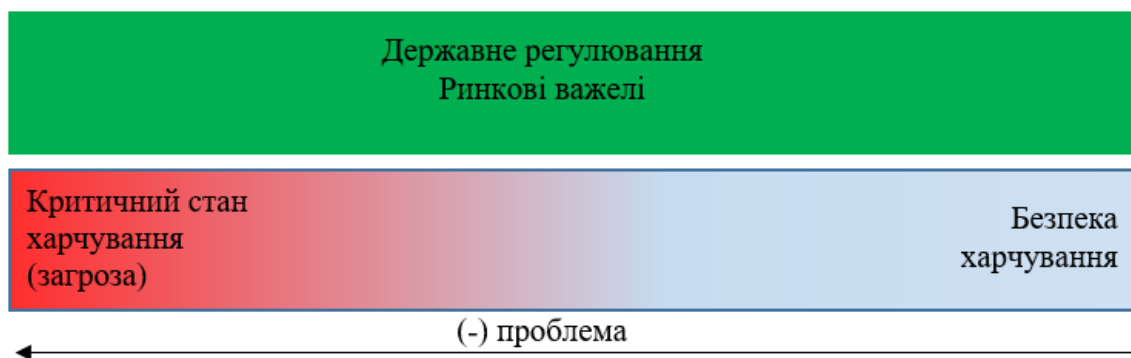

Рис. 1. Традиційна система управління безпекою харчування дітей

У наведеному Законі зазначено чинники, які враховують у процесі встановлення небезпечності харчового продукту, а саме:

- звичайні умови використання харчового продукту споживачем, кожна стадія його виробництва, переробки та обігу;
- інформація, надана споживачеві, зокрема про маркування включно з інформацією про дату кінцевого продажу, та інша загальнодоступна споживачеві інформація про уникнення негативних для здоров'я наслідків, пов'язаних з харчовим продуктом чи категорією харчових продуктів [1].

Встановлено також ознаки шкідливості харчового продукту для здоров'я, а саме:

- можливий короткостроковий чи довгостроковий вплив харчового продукту на здоров'я людини, яка його споживає, та на майбутні покоління;
- можливий накопичувальний ефект токсичності;
- особлива чутливість організму окремої категорії споживачів, якщо харчовий продукт призначений для цієї категорії споживачів [1].

У такому випадку контроль стану харчування дітей розглядається як одна із функцій держави, а підвищення рівня безпеки харчування – як процес подолання загроз. У зазначеному Законі зазначено, що «оцінка ризику - науково обґрунтований процес, який включає ідентифікацію небезпечного фактора, характеристику небезпечного фактора, оцінку його впливу, характеристику ризику» [1]. На нашу думку, таке сприйняття є хибним, не відповідає вимогам сучасності та не враховує низку тенденцій, які поступово набирають обертів та

масштабів. У сучасних умовах в системі харчування дітей спостерігається низка латентних загроз, які пов'язані із порушення раціону та споживанням шкідливих продуктів харчування. Виробники у своїй діяльності керуються принципом «все, що прямо не заборонено законом, вважається дозволеним», що розширює можливості виробників у питаннях вибору інструментів впливу на споживача, у тому числі на дітей та підлітків.

Доведено, що регулярне споживання деяких продуктів (наприклад, чіпси, сухарики, солодкі газовані напої, солодощі тощо) призводить до погіршення стану здоров'я дітей та розвиток хронічних захворювань. Інформаційні матеріали МОЗ України, статистичні дані та результати наукових досліджень свідчать про подальшу тенденцію до зростання загальної захворюваності дітей, поширеності хронічних захворювань та дитячої інвалідності [2, 3, 4, 5]. Тому існує необхідність розширення узагальненого сприйняття поняття стану безпеки харчування дітей як мінливої та динамічної категорії, рівень якої коливається у певному діапазоні в межах двох полярних станів: від критичного стану до гарантованого рівня безпеки харчування (рис. 2).

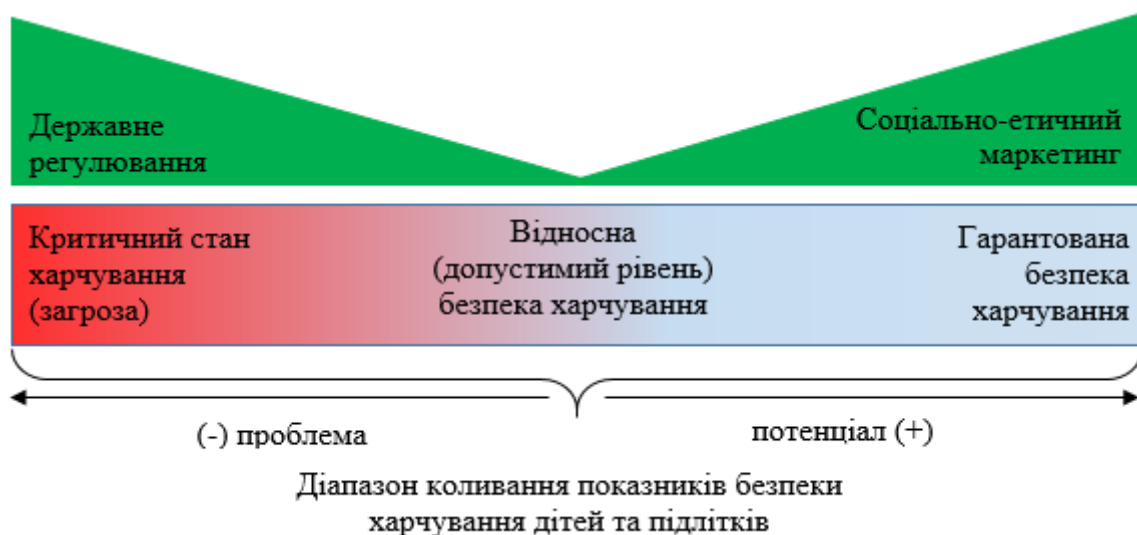

Рис. 2. Розширена система управління безпекою харчування дітей

Критичний рівень стану харчування дітей у такому випадку слід розглядати як наявність небезпеки, значного рівня ризику та прямої загрози життю та здоров'ю дітей (наприклад, голод, неповноцінний раціон харчування,

наявність шкідливих речовин та домішок у продуктах харчування, радіоактивне забруднення продуктів харчування та води тощо).

Гарантований рівень безпеки харчування характеризує наявність можливостей вибору шляхів забезпечення повноцінного раціону харчування дітей та отримання ними на регулярній основі усіх необхідних речовин, вітамінів, мінералів та мікроелементів відповідно до вікових, статевих, індивідуальних потреб та специфічних потреб, які спричинені особливостями раціону населення певного регіону, та така система харчування, що сприяє розвитку здорової, активної та повноцінної особистості у довгостроковій перспективі.

Враховуючи те, що безпека є не абсолютною, а відносною категорією, проміжний рівень можна розглядати як рівень відносної безпеки. Відносна безпека харчування дітей характеризується відсутністю прямої загрози життю та здоров'ю дітей від споживаних ними продуктів харчування. Саме такий рівень характеризує сучасний стан безпеки харчування дітей в Україні: здебільшого відсутня пряма загроза, але ймовірні латентні процеси й ризики.

Зниження рівня безпеки харчування дітей нижче допустимого (відносного) рівня свідчить про наявність проблем та ризиків, які можливо вирішити лише шляхом прямого державного втручання. Державне регулювання, чинне законодавство та діяльність центральних й місцевих органів влади спрямовані на забезпечення національної системи безпеки, у тому числі й продовольчої безпеки. Однак, таке регулювання забезпечує відносну безпеку. Вікові обмеження продажу алкогольних напоїв свідчить про запровадження адміністративних інструментів, що спричинені наявністю доведеної шкідливості споживання даного продукту дітьми та підлітками та виникнення негативних наслідків від такого споживання у короткостроковому періоді. Однак, дозвіл на продаж солодких газованих напоїв, що містять штучні барвники та замінники цукру та негативно впливають на стан здоров'я дітей при регулярному споживанні через певний час, свідчить про наявність

потенціалу підвищення рівня безпеки харчування до більш високого (гарантованого) рівня.

Економічна теорія передбачає державні (адміністративні) та ринкові інструменти регулювання економіки. Пряме державне втручання дозволяє досягти підвищенню рівня безпеки харчування від критичного стану до відносно безпечного (допустимого) рівня, то надмірне державне втручання призводить до тоталітаризму й несе загрозу ринковій економіці. Однак, ринкові інструменти (ціна, гроші, конкуренція, попит, пропозиція) стимулюють запровадження виробниками продукції та організаціями сфери ритейлу заходів, які мають за мету надати економічну вигоду, нівелюючи стратегічне значення забезпечення безпеки харчування цілих поколінь [6]. Діти та підлітки є специфічним сегментом ринку, який характеризується низьким рівнем критичного мислення, більш високому ступеню ризикованості, несформованою здатністю приймати відповідальні рішення. Тож відповідальність за їх життя й здоров'я з метою їх збереження мають брати на себе й інші суб'єкти економіки: держава, виробники, посередники, торговельна мережа, їхні батьки, особи, що беруть участь у вихованні тощо. Таким чином, можливості розвитку потенціалу підвищення безпеки харчування дітей до гарантованого рівня знаходиться у полі запровадження програм соціальної відповідальності бізнесу та дотримання підприємствами-виробниками концепції соціально-етичного маркетингу.

Висновки: Забезпечення оптимального рівня безпеки харчування дітей та підлітків є стратегічною задачею держави та підсистемою продовольчої безпеки України. Управління безпекою харчування здійснюється здебільшого шляхом нормативного регулювання в межах категорій «безпека-небезпека». Розширена система безпеки харчування має передбачати гарантований рівень безпеки дитячого харчування дітей та підлітків, досягнення якого є потенціалом системи управління безпекою харчування та можливе за рахунок використання інноваційних інструментів маркетингу у відповідності до принципів концепції соціально-етичного маркетингу.

Використана література:

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. №771 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>
2. Моїсеєнко Р. О. Організація медичної допомоги дітям і підліткам в Україні, проблеми реформування / Р. О. Моїсеєнко // Актуальні проблеми організації медичного забезпечення дітей і підлітків. –Х., 2002. –С. 3–17.
3. Неділько В.П. Шляхи удосконалення медичної допомоги дітям України. Зб. Актуальні проблеми сучасної охорони здоров'я України / В.П. Неділько –К., 2007. –С. 38–41.
4. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2007–2008 рр. / МОЗ України.
5. Пономаренко В.М. Міжгалузевий комплексний підхід до охорони здоров'я дітей в сучасних умовах / В. М. Пономаренко // Матеріали II з'їзду педіатрів України. –К., 2004. –С. 22.
6. Дутка І.В. Тенденції розвитку ринку дитячого харчування в Україні / І.В. Дутка, О.І. Хоменко, Н.В. Геселева // Вісник КНУТД. Серія «Економічні науки». — 2015. — №4 (89). — С.70-74.